

ВІН МАВ СПРАВЖНІЙ ДАР БУТИ ЛЮДИНОЮ. СВІТЛИЙ СПОМИН ПРО КОЛЕГУ ГЕННАДІЯ ВАСИЛЬОВИЧА БОНДАРЕНКА

Геннадій Бондаренко в робочому кабінеті

Ми ніколи не були надто близькими. Але до Геннадія Васильовича Бондаренка мав надзвичайну величезну повагу, захоплювався його інтелігентністю, порядністю, високою культурою як зовнішньою, так і внутрішньою, готовністю прийти на допомогу, умінням співчувати і співпереживати, делікатністю у поводженні.

Упродовж понад 40-річного мого знайомства з професором Геннадієм Бондаренком можу стверджувати, що завдяки наполегливій, творчій праці, компетентності, високому професіоналізму, відповідальному ставленню до роботи він здобув шану та повагу серед колег, науковців як в Україні, так і за її межами.

Я з приємністю й теплом згадую роки нашої спільної роботи у Лесиному виші. Співпраця була плідною, багатою на яскраві дискусії. Позитивна енергія, оптимізм нуртували в ньому завжди, заряджаючи щодня не лише студентів, а й нас, колег по роботі, свіжими ідеями, думками, що спонукали до рефлексії.

Притаманні йому енергія, людяність, відданість справі є гідним прикладом для тих, хто працював поруч. В його особі гармонійно поєднувалися риси організатора, науковця, краєзнавця та педагога. Мене особисто вражала його поміркованість, діловий хист, далекоглядність та прозорливість. Хочу також відмітити його демократизм, незалежність у судженнях, вміння відстоювати свої погляди, шанобливе ставлення до колег. Без пишномовності скажу, що він був наділений мудрістю уникати конфліктів у колективі. Завжди захоплювався його діловою принциповістю, доброзичливістю, чуйністю, надзвичайною тактовністю та вмінню толерантно вести діалоги. Він умів уважно слухати, відразу розуміти сутність питання і швидко, по-діловому, вирішувати його. І навіть якщо він відмовляв у чомусь, то робив це не просто аргу-

ментовано, а якимось по-товариськи, по-людськи, без властивої зверхності. Якщо про нього говорити кількома словами, то сказав би так: «Шляхетна людина. Вічний двигун. Вулкан енергії».

Геннадій Васильович був особистістю напрочуд прогресивною та активною, представником нового технологічного століття: його гострий розум, високий професіоналізм, помножений на ерудицію й неперевершене почуття гумору, були ніби запальною сумішшю. Такі риси властиві лише людям великого розуму і тонкої душевної структури.

Завдяки його працьовитості ми маємо цілу низку ґрунтовних праць, цінних монографій, які стали помітним явищем у розвитку української науки. Перу Г.В. Бондаренка належать майже 600 публікацій з історії України та Волині, геральдики, нумізматики, історичного краєзнавства, теорії і практики історичного пізнання. Він автор таких посібників та монографій: «Історичне пізнання: Питання теорії і практики» (1998) «Спеціальні історичні дисципліни: навч. посіб.» (2015), «Теорія і методологія історії: поняття і категорії історичного пізнання: слов.-довід.» (2015). «Історичне краєзнавство Волинської області (1939–2019 роки)» (2021) та ін. У співавторстві брав участь у підготовці і написанні «Історії Волині з найдавніших часів» (1988), «Західне Полісся: історія та культура» (2012); «Інтелектуальна еліта Волині» (2012), «Історія Волині» (2023). Ними користуються не лише студенти, аспіранти, а й відомі вітчизняні і зарубіжні вчені.

Доля дала можливість Геннадію Васильовичу проживати в різних місцях України. Народився він 19 січня 1946 р. на Поділлі у м. Сатанів Городоцького району Хмельницької області у родині військовослужбовця. До 1968 р. жив у м. Ізяслав Хмельницької області, де навчався у СШ № 2 і працював з 1964 р. у районній

бібліотеці для дітей та юнацтва. У 1967 р. без відриву від виробництва закінчив Кам'янець-Подільське культурно-освітнє училище і одержав фах бібліотекара. У 1968 р. поступив, а 1972 р. закінчив історичний факультет Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту і працював за направленням у Полонській СШ № 3. У 1974–1977 рр. навчався в аспірантурі Київського державного педагогічного інституту ім. О. М. Горького на кафедрі історії СРСР і УРСР.

Із 1977 р. почався новий великий і найважливіший період у його житті, пов'язаний із працею в столиці Волині. Цього року був направлений на роботу в Луцький державний педінститут ім. Лесі Українки на кафедру історії СРСР і УРСР, якою завідував професор П.К. Сміян. Рідному факультету він віддав найкращі роки, а ще – професійну майстерність, тепло свого серця, свою енергію.

Свій життєвий шлях від звичайного хлопчика до професора Геннадій Васильович пройшов із гідністю, честю, освітлюючи своїм теплом, мудрістю, щирістю та душевністю дорогу для інших. Головне життєве кредо науковця – «спіши творити добро!». Саме тому й іспит на людську чуйність і доброту Геннадій Васильович склав на «відмінно».

Кандидата історичних наук, професора кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Волинського національного університету імені Лесі Українки Геннадія Васильовича Бондаренка – цю мудру й талановиту людину, щирого патріота України знають і шанують у краї та за його межами.

Він півстоліття засівав мудрим, добрим і вічним науково-педагогічну ниву, плекав сад Науки, творив нові ідеї в краєзнавстві. Це відомий український учений, історик, краєзнавець, педагог, професор Волинського національного університету імені Лесі Українки.

У Лесиному виші активно поєднував педагогічну діяльність із науковою і краєзнавчою роботою. Працював старшим викладачем, доцентом, професором і завідувачем кафедри. З 1987 по 1993 р. – проректор по заочному навчанню в Луцькому педінституті. З 2015 по 2020 рік професор Г.В. Бондаренко очолював кафедру документознавства і музейної справи, яка реорганізована у кафедру музеєзнавства, пам'яткознавства та інформаційно-аналітичної діяльності.

За час педагогічної діяльності читав курси «Історія України», «Спеціальні історичні дисципліни», «Теорія та методологія історії», «Історична географія», інші спецкурси та спецсемінари. На запрошення Міністерства освіти України брав участь у підготовці навчальних програм із курсів «Спеціальні історичні дисципліни» та «Історична географія». Для шкільного курсу історії з тематики «Наш край» підготував програму «Історія Волині з найдавніших часів», розраховану на студентів історичних факультетів і слухачів системи підвищення кваліфікації.

Важливою складовою підготовки фахівця-історика є практика. Геннадій Васильович упродовж років керував історико-краєзнавчою практикою, програма якої передбачає ознайомлення студентів із пам'ятками історії, культури, природи рідного краю. Під час цих практик студенти разом зі своїм керівником знайомилися із життєвими стежинами Т.Г. Шевченка, Лесі Українки, побували у замках України, історико-культурних заповідниках Луцька, Володимира-Волинського, Кам'янець-Подільського, Острога та інші.

Геннадій Васильович успішно керував науковими роботами студентів та аспірантів, дипломними і магістерськими роботами, часто опонував на захистах дисертаційних праць із проблем історії та історичного краєзнавства, благословивши в такий спосіб кільканадцять істориків-науковців. Мав своїх аспірантів та пошукачів, троє з яких стали кандидатами історичних наук. У 2008 р. став членом Спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій з історії України у Волинському національному університеті.

Любили і поважали свого викладача студенти. Геннадій Бондаренко впродовж 1977–1986 років був наставником двох студентських академічних груп, життя і навчання яких були насичені цікавим змістом. Крім навчання, студенти мали нагоду працювати на сільськогосподарських і будівельних роботах, побувати на практиках і екскурсіях, влаштовувати власні святкові заходи. Серед випускників Геннадія Васильовича були ті, з якими доводилося пережити багато різних подій, більше веселих, радісних, знакових. Він постійно зустрічався із своїми вихованцями, людьми, які у житті багато чого досягнули.

Міністерство освіти і науки України протягом декількох років призначало його членом журі Всеукраїнських олімпіад з історії для школярів,

які відбувалися у Житомирі, Луганську, Луцьку. Запрошувався для читання лекцій в інших вишах України. Зокрема, з 2000 по 2003 р. читав лекції в Національному університеті «Острозька академія» з історичної географії та демографії, нумізматики і боністики, теорії та методології історії.

Він популяризував досягнення української історії в школах і гімназіях, у різних державних установах Волині, в обласних центрах підвищення кваліфікації вчителів та держслужбовців. Його школу пройшли тисячі учителів-істориків. З 1997 по 2006 р. за сумісництвом завідував кафедрою теорії і методики викладання Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти. Прочитав тисячі лекцій та провів сотні заходів із вчителями області щодо вдосконалення викладання історії та запровадження курсів краєзнавства і волинезнавства.

До пошукової і краєзнавчої роботи Геннадій Васильович залучав викладачів, вчителів, студентів та учнів. Він став організатором 70 історико-краєзнавчих конференцій «Минуле і сучасне Волині та Полісся». З його легкої руки побачили світ сім десятків збірників «Минуле і сучасне Волині та Полісся». Спочатку це були збірники тез, а з 8-го випуску – збірники матеріалів як загального характеру, так і тематичні.

Геннадій Васильович став засновником і керівником сучасної наукової школи волинезнавства. За його ініціативи з 1 вересня 2005 р. в школах Волинської області запроваджено програму факультативного курсу «Волинезнавство». Спільно з колективом авторів створив електронну версію цього курсу.

Коли у 2006 році ректор професор Ігор Коцан запитав мене, тодішнього проректора з міжнародних зв'язків університету, хто може стати виконавчим директором відділення Інституту дослідів Волині при Волинському університеті, я без сумнівів назвав прізвище Геннадія Бондаренка. Завдяки його старанням це відділення 2013 р. реорганізовано у Центр дослідів Волині при тодішньому Східноєвропейському національному університеті ім. Лесі Українки. Основними напрямками діяльності Центру стала координація досліджень з історії, культури, природи краю, поширення краєзнавчої освіти і волинезнавства, видання часопису «Літопис Волині», який став фаховим виданням з історії та мовознавства.

Впродовж 2003–2005 рр. Геннадій Васильович залучався до виконання держбюджетних та

госпрозрахункових тем: «Західне Полісся: історія та культура», «Волинь в долях видатних діячів культури краю». Брав участь у наукових проектах за програмами ЄС українсько-польського співробітництва «Єврорегіону Буг».

1989 р. Геннадій Васильович очолив Волинське обласне товариство краєзнавців, а з 2008 р. – Волинську обласну організацію Національної спілки краєзнавців України і увійшов до її центрального правління. Брав участь у I–VI з'їздах українських краєзнавців. Окрім цього Г.В. Бондаренко – член-кореспондент Української академії історичних наук, почесний краєзнавець України.

Серед важливих напрямів діяльності вченого і педагога є його участь в організації краєзнавчої освіти, в багатьох краєзнавчих виданнях і наукових збірниках історико-краєзнавчих конференцій, редколегії навчально-методичного вісника «Педагогічний пошук», де він тривалий час вів рубрику «Краєзнавство», залучаючи до співпраці відомих дослідників Волино-Поліського краю. Як член редколегій брав участь у підготовці «Волинської Універсальної Енциклопедії», «Зводу пам'яток історії та культури. Волинська область», науково-документального видання «Реабілітовані історією. Волинська область». Впродовж багатьох років був членом Волинського відділення Українського товариства охорони пам'яток історії і культури (УТОПК), Експертно-видавничої ради при Волинській облдержадміністрації, Комітету по державних преміях у Волинській області.

Він ініціатор запровадження у 2008 р. обласної премії імені Олександра Цинкаловського – відомого українського історика, археолога, етнографа, волинезнавця. З 2008 р. входив у Комітет з присудження Премії імені Дмитра Яворницького Національної спілки краєзнавців України.

У 1997 р. Г. Бондаренко брав участь у роботі Геральдичної комісії Волинської облдержадміністрації як заступник голови, результатом чого стали розробка і прийняття Герба і Прапора Волинської області на основі історичних традицій краю. Як заступник голови Геральдичної комісії Волинської облдержадміністрації брав участь у розробці місцевої геральдики. З метою дотримання правил геральдики та принципу історизму ініціював зміни у гербі міста Луцька. З його ініціативи було створено проекти гербів сільських громад Ковельського, Старовижівського і Шацького районів.

Він мав справжній дар бути Людиною.
Світлий спомин про колегу Геннадія Васильовича Бондаренка

Новий членський
квиток Національної
співки краєзнавців України

Призер (третє місце) у
Кубку України з більярду
серед працівників закладів
вищої освіти. Г. Бонда-
ренко другий зліва.

Вересень 1995 р.
Новгород-Волинський.
Конференція «Звягель
Древній і вічно молодий».
І.С. Винокур (Кам'янець-
Подільський),
Б.А. Кругляк (Житомир),
Г.В. Бондаренко (Луцьк)
в кулуарах конференції.

Він рідко помилявся в людях, знав ціну кож-
ному, намагався підтримати у кожній людині її
найкращі якості, пробудити в її душі найвищі
почуття, тому люди до нього тягнулися. Яку б
посаду він не займав – чи то завідувач кафедри,
чи проректор вишу, міг об'єднати і згуртувати на-
вколо себе дуже різних людей, запалити їх якоюсь
благородною ідеєю, спонукати до дій власним
прикладом. Він був душею кожного колективу,
його незаперечним лідером, але ніколи – навіть
жартома чи у поганому гуморі – не виявляв яко-
їсь своєї зверхності, не кажучи вже – пихатості.

За сумління, самовіддану працю, за вагомий
внесок у розвиток вітчизняної освіти та науки

йому присвоєні почесні звання «Відмінник ос-
віти України» (1988) та «Заслужений працівник
народної освіти України» (2003). За багаторічну
плідну роботу він отримав багато державних і
громадських відзнак. Нагороджений Грамотою
Верховної Ради України, Почесними грамотами
Міністерства освіти і науки України, Волин-
ської обласної ради та Волинської обласної дер-
жавної адміністрації. За розвиток краєзнавства
і краєзнавчої освіти він став Лауреатом премії
імені Дмитра Яворницького та премії імені Петра
Тронька Національної спілки краєзнавців Ук-
раїни. Отримав дворічну стипендію Президента
України.

Геннадій Васильович – людина різнобічних інтересів: окрім професійних зацікавлень, він полюбляв активний відпочинок: вудити рибу, грати в шахи – багаторазовий чемпіон Волинського національного університету імені Лесі Українки, та більярд – володар Відкритого кубка України «Наукова еліта» в Лізі доктор наук. Рішенням Великої козацької Ради (Ради Отаманів) йому надано козацький чин генерал-осавул.

Життя й наукова діяльність Геннадія Васильовича Бондаренка є яскравим прикладом того, чого може досягти у своєму житті людина – талановитий науковець, відомий краєзнавець, чудовий лектор. Його життєвий досвід, науковий доробок, викладацька праця, пошуково-дослідницька діяльність варті наслідування й того, щоб про нього знали люди.

Невпинний політ Г.В. Бондаренка до знань, до висот науки, до трудової майстерності, його вміння з любов'ю, увагою та великою повагою ставитися до людей, зі щирим серцем іти до сту-

дентів, працювати на совість, не знаючи втоми й перепочинку, є взірцем служіння своєму народу та Україні.

Геннадій Васильович Бондаренко ніколи не жив виключно для себе, завжди готовий був допомогти, вмів жертвувати своїм часом і силами заради інших. Він був обов'язковим, пунктуальним і відповідальним, тому що вмів цінувати й поважати час та старання ближніх. Щирий, відвертий, без жодних підводних хитрих течій. Був взірцем надзвичайної мудрості та шляхетності, цілеспрямованості й рішучості. Його свічка догоріла тут, на Землі, щоб вічно горіти Там... Він помер, але залишився живим для нас, котрі знали й любили його, а також для тих, кому він віддав роки своєї натхненної праці.

*Микола Кучерепа,
професор Волинського
національного університету
імені Лесі Українки*